

ÔN ĐỊNH CỦA VỎ TRỤ TRỰC HƯỚNG DÀN NHỎ VÀ DÀN HỒI

TÔ VĂN TÂN

Trong kỹ thuật hiện đại người ta đã sử dụng nhiều đến các kết cấu từ vật liệu trực hướng dàn nhót chẳng hạn các vỏ từ chất dẻo thủy tinh hoặc từ chất dẻo có hạt cát. Sự ổn định của các kết cấu đó cũng đã được nghiên cứu dưới dạng này hay dạng khác.

Trong bài báo này sử dụng phương pháp phân tích các điểm phân nhánh giả của quá trình biến dạng và xây dựng các tương tự dàn hồi để giải bài toán ổn định của vỏ trụ trực - hướng dàn nhót chịu nén dọc, đồng thời cũng đã đưa ra tiêu chuẩn ổn định mới cho lớp bài toán này.

§1. ÔN ĐỊNH CỦA VỎ TRỤ TRỰC HƯỚNG DÀN HỒI

Giả sử cho trước ngoại lực tác động và đã biết hệ các chuyển vị, biến dạng và ứng suất trong vỏ. Gọi trạng thái đang xét này là trạng thái cơ bản. Ký hiệu $u_i^0, e_{ij}^0, \sigma_{ij}^0$ là hệ các chuyển vị, biến dạng, ứng suất của trạng thái này.

Để nghiên cứu sự ổn định của trạng thái cân bằng cơ bản giả thiết rằng ngoài trạng thái cân bằng cơ bản còn tồn tại trạng thái khác rất gần với nó, được xác định bởi

$$u_i = u_i^0 + \Delta u_i, \quad e_{ij} = e_{ij}^0 + \Delta e_{ij}, \quad \sigma_{ij} = \sigma_{ij}^0 + \Delta \sigma_{ij}$$

Các đại lượng $\Delta u_i, \Delta e_{ij}, \Delta \sigma_{ij}$, biểu thị sự chênh lệch của chuyển vị, biến dạng ứng suất khi chuyển từ trạng thái cơ bản sang trạng thái lân cận và được gọi là các kích động nếu các đại lượng này đủ nhỏ.

Quy luật dàn hồi của vật liệu trực hướng trong trường hợp trạng thái ứng suất phẳng viết cho các kích động là :

$$\Delta \sigma_{11} = b_{11} \Delta e_{11} + b_{12} \Delta e_{22},$$

$$\Delta \sigma_{22} = b_{21} \Delta e_{11} + b_{22} \Delta e_{22},$$

$$\Delta \sigma_{12} = 2b \Delta e_{12}.$$

(1.1)

Còn quy luật dàn nhót có dạng :

$$\Delta \sigma_{11}(t) = b_{11} \Delta e_{11}(t) - b_{11} \int_0^t R_{11}(t-\tau) \Delta e_{11}(\tau) d\tau +$$

$$+ b_{12} \Delta e_{22}(t) - b_{12} \int_0^t R_{12}(t-\tau) \Delta e_{22}(\tau) d\tau,$$

$$\begin{aligned}\Delta\sigma_{22}(t) &= b_{21}\Delta\sigma_{11}(t) - b_{21} \int_0^t R_{21}(t-\tau)\Delta\sigma_{11}(\tau)d\tau + \\ &\quad + b_{22}\Delta\sigma_{22}(t) - b_{22} \int_0^t (t-\tau)\Delta\sigma_{22}(\tau)d\tau, \\ \Delta\sigma_{12}(t) &= 2b\Delta\sigma_{12}(t) - 2b \int_0^t R_{12}(t-\tau)\Delta\sigma_{12}(\tau)d\tau.\end{aligned}\quad (1.2)$$

Trong đó :

$$\begin{aligned}b_{11} &= \frac{E_1}{1-v_1v_2}, \quad b_{12} = b_{21} = \frac{v_1E_2}{1-v_1v_2} = \frac{v_2E_1}{1-v_1v_2}, \\ b_{22} &= \frac{E_2}{1-v_1v_2}, \quad 2b = G = \frac{E_{45^\circ}}{2(1+v_{45^\circ})}.\end{aligned}\quad (1.3)$$

Rij – các nhân chứng

Các liên hệ hình học của vỏ trụ viết cho các kích động :

Các liên hệ biến dạng – chuyển vị có dạng

$$\begin{aligned}\Delta\sigma_{11} &= \frac{\partial\Delta u}{\partial x_1} - z \frac{\partial^2 \Delta w}{\partial x_1^2}, \\ \Delta\sigma_{22} &= \frac{\partial\Delta v}{\partial x_2} + \frac{\Delta w}{R} - z \frac{\partial^2 \Delta w}{\partial x_2^2}, \\ \Delta\sigma_{12} &= \frac{\partial\Delta u}{\partial x_2} + \frac{\partial\Delta v}{\partial x_1} - z \frac{\partial^2 \Delta w}{\partial x_1 \partial x_2}.\end{aligned}\quad (1.4)$$

phương trình liên tục của các biến dạng sẽ là

$$\frac{\partial^2 \Delta\sigma_{11}}{\partial x_1^2} + \frac{\partial^2 \Delta\sigma_{22}}{\partial x_2^2} - \frac{\partial^2 \Delta\sigma_{12}}{\partial x_1 \partial x_2} = -\frac{1}{R} \frac{\partial^2 \Delta w}{\partial x_1^2}. \quad (1.5)$$

Các liên hệ ứng lực – ứng suất :

$$\begin{aligned}\Delta T_1 &= \int_{-h/2}^{h/2} \Delta\sigma_{11} dz, \quad \Delta T_2 = \int_{-h/2}^{h/2} \Delta\sigma_{22} dz, \quad \Delta S = \int_{-h/2}^{h/2} \Delta\sigma_{12} dz, \\ \Delta M_1 &= \int_{-h/2}^{h/2} z\Delta\sigma_{11} dz, \quad \Delta M_2 = \int_{-h/2}^{h/2} z\Delta\sigma_{22} dz, \quad \Delta H = \int_{-h/2}^{h/2} z\Delta\sigma_{12} dz.\end{aligned}\quad (1.6)$$

Các phương trình cần bằng cho vỏ trụ có dạng :

$$\frac{\partial \Delta T_1}{\partial x_1} + \frac{\partial \Delta S}{\partial x_2} = 0, \quad \frac{\partial \Delta T_2}{\partial x_2} + \frac{\partial \Delta S}{\partial x_1} = 0. \quad (1.7)$$

$$\frac{\partial^2 \Delta M_1}{\partial x_1^2} + \frac{\partial^2 \Delta M_2}{\partial x_2^2} + 2 \frac{\partial^2 \Delta H}{\partial x_1 \partial x_2} = \frac{\Delta T_1}{R} + T_1^o \frac{\partial^2 \Delta W}{\partial x_1^2} + T_2^o \frac{\partial^2 \Delta W}{\partial x_2^2} + 2S^o \frac{\partial^2 \Delta W}{\partial x_1 \partial x_2} = 0.$$

Từ (1.1) rút ra các biến dạng và đặt vào (1.5) ta thu được:

$$b_{11} \frac{\partial^4 \Phi}{\partial x_1^4} + \frac{1}{2b} (b_{11}b_{22} - b_{12}^2) - 4b_{12} \frac{\partial^4 \Phi}{\partial x_1^2 \partial x_2^2} + b_{22} \frac{\partial^4 \Phi}{\partial x_2^4} = \\ = (b_{11}b_{22} - b_{12}^2) \left(-\frac{1}{R} \frac{\partial^2 \Delta W}{\partial x_1^2} \right) \quad (1.8)$$

Trong đó Φ là hàm ứng suất.

Đặt (1.4) vào (1.1) rồi đặt kết quả vào (1.6) và kết quả thu được đặt vào (1.7) sau khi biến đổi ta có:

$$b_{11} \frac{\partial^4 \Phi W}{\partial x_1^4} + 2(b_{12} + 4b) \frac{\partial^4 \Delta W}{\partial x_1^2 \partial x_2^2} + b_{22} \frac{\partial^4 \Delta W}{\partial x_2^4} = \frac{12}{h^2} \frac{\partial^2 \Phi}{R \partial x_1^2} + \\ + \frac{12}{h^2} \left[\frac{\partial^2 \Phi^o}{\partial x_1^2} \frac{\partial^2 \Delta W}{\partial x_2^2} - 2 \frac{\partial^2 \Phi^o}{\partial x_1 \partial x_2} \frac{\partial^2 \Delta W}{\partial x_1 \partial x_2} + \frac{\partial^2 \Phi^o}{\partial x_2^2} \frac{\partial^2 \Delta W}{\partial x_1^2} \right]. \quad (1.9)$$

Trong đó trạng thái phimđem trước tó hạn, khi chỉ chịu lực nén dọc là:

$$\frac{\partial^2 \Phi^o}{\partial x_2^2} = T_2^o = \text{ch}, \quad \frac{\partial^2 \Phi^o}{\partial x_1^2} = T_1^o = 0, \quad \frac{\partial^2 \Phi^o}{\partial x_1 \partial x_2} = S^o = 0 \quad (1.10)$$

Như vậy các phương trình ổn định của vòi trụ trực hướng trong phim vi bé là các phương trình (1.8) và (1.9). Từ (1.8), (1.9) loại hàm Φ ta thu được một phương trình chứa ΔW , còn hàm Φ^o đã biết từ (1.10) sẽ được biểu diễn qua ch.

Để giải phương trình này ta chọn hàm ΔW dưới dạng:

$$\Delta W = f(\sin \alpha x_1 \sin \beta x_2, \alpha = \frac{m\pi}{l}, \beta = \frac{n}{R}). \quad (1.11)$$

Thỏa mãn điều kiện biên là:

$$\Delta W = \frac{\partial^2 \Delta W}{\partial x_1^2} = 0 \quad \text{khi } x_1 = 0, l$$

Thay (1.11) vào phương trình chỉ chứa ΔW vừa thu được, ta có:

$$\text{ch} = \frac{h^2}{12} \left(\frac{\pi}{lx_1} \right)^2 (b_{11}\lambda^4 + 2(b_{12} + 4b)\lambda^2 + b_{22}) + \\ + \frac{b_{11}b_{22} - b_{12}^2}{R^2} \left(\frac{\pi}{lx_1} \right)^2 \frac{\lambda^4}{b_{11}\lambda^4 + \frac{b_{11}b_{22} - b_{12}^2 - 4bb_{12}}{2b} \lambda^2 + b_{22}} \quad (1.12)$$

Trong đó :

$$lx_1 = l/m, \quad \lambda = \alpha/\beta.$$

Bây giờ cho $d\sigma/d \left[\left(\frac{\pi}{lx_1} \right)^2 \right] = 0$, ta sẽ thu được :

$$\frac{h^2}{12} \frac{\lambda}{\lambda^4} = \frac{b_{11}b_{22} - b_{12}^2}{R^2 \left(\frac{\pi}{lx_1} \right)^4} \cdot \frac{\lambda^4}{B} = 0 \quad (1.13)$$

Trong đó:

$$A = b_{11}\lambda^4 + 2(b_{12} + 4b)\lambda^2 + b_{22},$$

$$B = b_{11}\lambda^4 + \frac{b_{11}b_{22} - b_{12}^2 - 4bb_{12}}{2b}\lambda^2 + b_{22}.$$

Từ (1.13) ta có:

$$\left(\frac{\pi}{l_{11}}\right)^2 = \frac{\sqrt{12}\lambda^2}{\sqrt{AB}} \cdot \frac{\sqrt{b_{11}b_{22} - b_{12}^2}}{R}. \quad (1.14)$$

Thay (1.14) vào (1.12) ta thu được:

$$\sigma_{th} = \frac{h}{\sqrt{3}R} \sqrt{b_{11}b_{22} - b_{12}^2} \cdot \sqrt{A/B}. \quad (1.15)$$

Điều kiện $\lambda \rightarrow \infty$ thì $A/B \rightarrow 1$ ta tìm được ứng suất tối hạn khi vòng đối xứng trục là

$$\sigma_{th}^* = \frac{h}{\sqrt{3}R} \sqrt{b_{11}b_{22} - b_{12}^2}. \quad (1.16)$$

Để tìm ứng suất tối hạn σ_{th}^{**} khi vòng không đối xứng trục ta tìm cực tiểu của σ_{th} theo λ .

$$\text{Từ điều kiện } \frac{\partial \sigma_{th}}{\partial \lambda} = 0 \text{ ta thu được } \lambda = \sqrt{b_{11}/b_{22}}. \quad (1.17)$$

Thay (1.17) vào (1.15) ta có :

$$\sigma_{th}^{**} = \frac{h}{\sqrt{3}R} \sqrt{b_{11}b_{22} - b_{12}^2} \cdot C$$

Trong đó :

$$C = \sqrt{\frac{b_{11} + 2(b_{12} + 4b)\sqrt{b_{11}b_{22} + b_{12}^2}}{b_{11}^2 + (b_{11}b_{22} - b_{12}^2 - 4bb_{12})\sqrt{b_{11}b_{22} + b_{12}^2}}}.$$

Từ các số liệu thường gặp của các vỏ từ chất dẻo thủy tinh ta nhận thấy $C \approx 1$ vậy:

$$\sigma_{th}^{**} = \frac{h}{\sqrt{3}R} \sqrt{b_{11}b_{22} - b_{12}^2} \quad (1.18)$$

trùng với (1.16).

§ 2. ĐỊNH DẠNG CỦA VỎ TRỤ TRỰC HƯỚNG DÀN NHỚT

Từ các phương trình (1.2) ta đã lập các tương tự dàn hồi cho trường hợp phản hì giả bậc N (PGN: $\Delta e_{ij}^{(N)} \neq 0, \Delta e_{ij}^{(N)} \neq 0, \Delta e_{ij}^{(N)} = \Delta e_{ij}^{(N-1)} = \Delta e_{ij}^{(N-2)} = \dots = 0$).

Để làm việc đó ta sẽ sử dụng (1.2) và để thuận tiện ta ký hiệu : $b_{ij} \equiv b_{ijmn}$.
 $R_{ij} = R_{ijmn}$, rồi viết (1.2) thành dạng :

$$\Delta c_{ij}(t) = b_{ijmn} \Delta c_{mn}(t) - b_{ijmn} \int_0^t R_{ijmn}(t, \tau) \Delta c_{mn}(\tau) d\tau. \quad (2.1)$$

phân tích $\Delta c_{mn}(\tau)$ thành chuỗi tại lần cận điểm $\tau = t$ và sử dụng định nghĩa PGO

($\Delta c_{ij} \neq 0$, $\Delta c_{ij} \neq 0$, $\Delta c_{ij} = \Delta c_{ij} = \dots = 0$) ta sẽ thu được trong tự dàn hồi trong trường hợp PGO. Dao hàm (2.1) một lần theo t rồi phân tích $\Delta c_{mn}(\tau)$ thành chuỗi và sử dụng định nghĩa PGN ta thu được trong tự dàn hồi trong trường hợp PGT. Trong tự như vậy dao hàm (2.1) N lần theo t , thay hiện phân tích thành chuỗi và sử dụng định nghĩa PGN ta sẽ thu được các tương tự dàn hồi :

$$\Delta c_{ij}^{(N)} = \tilde{b}_{ijmn}^{(N)} \Delta c_{mn}^{(N)}$$

Trong đó :

$$\tilde{b}_{ijmn}^{(N)} = b_{ijmn} \left[1 - \frac{1}{N!} \int_0^t (\tau - t)^N R_{ijmn}(t - \tau) d\tau \right]$$

hay :

$$\tilde{b}_{ij} = b_{ij} \left[1 - \frac{1}{N!} \int_0^t (\tau - t)^N R_{ij}(t - \tau) d\tau \right]. \quad (2.2)$$

Như vậy, việc giải bài toán ôn định của vò từ vật liệu dàn hồi trực hướng được thay bằng giải bài toán vò dàn hồi trực hướng với módun dàn hồi giả tạo (2.2). Ngoài cách khác, việc giải bài toán về phân nhánh giao các bậc khác nhau được đưa về giao bài toán phân nhánh trạng thái (phân nhánh bậc không).

Trên cơ sở [1] ta giao thiết rằng trong quá trình biến dạng tĩnh trực hướng chỉ thể hiện qua các hệ số b_{ij} còn xem các nhân R_{ij} là dảng hướng. Như vậy từ (2.2) ta có:

$$\tilde{b}_{ij} = b_{ij} \left[1 - \frac{1}{N!} \int_0^t (\tau - t)^N R(t - \tau) d\tau \right]. \quad (2.3)$$

Thay \tilde{b}_{ij} từ (2.3) vào (1.16) ta có :

$$c = \frac{h}{\sqrt{3} R} \sqrt{\tilde{b}_{11} \tilde{b}_{22} - \tilde{b}_{12}^2} = \frac{1}{\sqrt{3} R} X$$

$$X = \sqrt{b_{11} b_{22} \left[1 - \frac{1}{N!} \int_0^t (\tau - t)^N R(t - \tau) d\tau \right]^2 - b_{12}^2 \left[1 - \frac{1}{N!} \int_0^t (\tau - t)^N R(t - \tau) d\tau \right]^2}$$

hay

$$c = \frac{h}{\sqrt{3} R} \sqrt{b_{11} b_{22} - b_{12}^2} \left[1 - \frac{1}{N!} \int_0^t (\tau - t)^N R(t - \tau) d\tau \right] = c_m \left[1 - \frac{1}{N!} \int_0^t (\tau - t)^N R(t - \tau) d\tau \right]$$

Vậy:

$$\omega = 1 - \frac{1}{N!} \int_0^t (\tau - t)^N R d\tau \quad (2.4)$$

Trong đó ký hiệu:

$$\omega = \sigma / \sigma_{th}$$

Ở trên ta sử dụng quan hệ ứng suất - biến dạng (2.1) và thu được quan hệ ứng suất - thời gian tối hạn (2.4). Nhưng thông thường người ta thường cho trước đường cong thực nghiệm từ biến mà ít cho đường cong chùng nên để tiện hơn có thể sử dụng biểu thức biến dạng - ứng suất:

$$\Delta \sigma_{ij}(t) = \alpha_{ijmn} \Delta \sigma_{mn}(t) + \alpha_{ijmn} \int_0^t K_{ijmn}(t, \tau) \Delta \sigma_{mn}(\tau) d\tau \quad (2.5)$$

Bíu thức (2.1) và (2.5) là ngược nhau nên thay cho (2.4) có thể sử dụng:

$$\omega = \frac{\sigma}{\sigma_{th}} = \left[1 + \frac{1}{N!} \int_0^t (\tau - t)^N K(t, \tau) d\tau \right]^{-1} \quad (2.6)$$

Bây giờ chọn nhân tử biến là nhân Aben, là nhân mô tả khá chính xác đường cong thực nghiệm:

$$K(t - \tau) = A / ((t - \tau)^\alpha), \quad 0 < \alpha < 1. \quad (2.7)$$

Từ (2.6) và (2.7) ta thu được thời gian tối hạn.

$$t^* = \left[\frac{N! (1 - \alpha) \left(\frac{1}{\omega} - 1 \right)}{A \alpha (\alpha + 1) \dots (\alpha + N - 1)} \right]^{\frac{1}{1 - \alpha}} \quad (2.8)$$

§ 3. SO SÁNH VỚI THỰC NGHIỆM

Trong [2] đã nghiên cứu thực nghiệm nên dài hạn vô trụ từ chất dẻo thủy tinh.

Trước khi tiến hành thí nghiệm từ biến đã tiến hành thí nghiệm các vò chia tài tức thời để xác định tài trọng tối hạn. Ứng suất tối hạn được xác định bằng $720 \cdot 9,8 \cdot 10^6 \text{ N/m}^2$. Các hằng số cần hồi là:

$$E_1 = 1,76 \cdot 9,8 \cdot 10^9 \text{ N/m}^2, \quad E_2 = 2,72 \cdot 9,8 \cdot 10^9 \text{ N/m}^2.$$

$$v_1 = 0,138, \quad v_2 = 0,07, \quad G = 0,35 \cdot 9,8 \cdot 10^9 \text{ N/m}^2.$$

Sử dụng đường cong từ biến trong [2] ta xác định được:

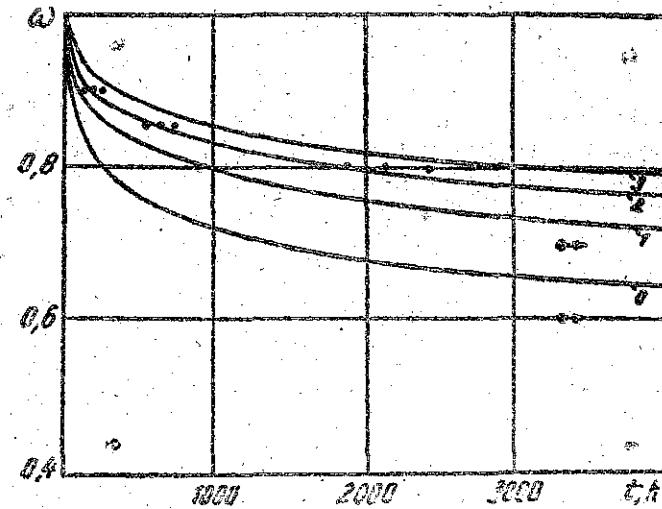
$$A = 0,012 \frac{1}{0,33}, \quad \alpha = \frac{2}{3} \quad (3.1)$$

Các số liệu thực nghiệm tương quan $\omega \sim t$ đã cho trong [2]. Sử dụng các số liệu (3.1) và công thức (3.8) ta vẽ các đường cong ứng với các N khác nhau (Hình 1). Ta nhận

thấy các điểm thực nghiệm nằm cạnh đường cong PG2. Nhưng mũi tên chỉ các vò ván chịu lực mà không mất ổn định.

Với $N = 2$ từ (2.8) ta thu được:

$$t_{th} = \left[\frac{2(1-\alpha) \left(\frac{1}{\alpha} - 1 \right)}{A^2(\alpha + 1)} \right]^{1/(1-\alpha)} \quad (3.2)$$

Hình 1

§ 4. KẾT LUẬN

- Trên cơ sở so sánh kết quả lý thuyết và thực nghiệm có thể xem bậc phản nhánh già tới hạn đối với vò trụ dàn xoắn trục hướng là $N_{th} = 2$. Tức là PG2 là biến già của miền ổn định.
- Có thể dùng công thức (3.2) để tính thời gian tới hạn của vò trụ từ vật liệu trục hướng và dàn xoắn. Công thức đó cũng có thể dùng cho vò trụ dàn hướng dàn nhết nhưng với ω chưa tính thu từ vò trụ dàn hướng.
- Để thu được kết quả cuối cùng cần có các số liệu thực nghiệm về đặt tải tức thời để xác định α và các đường cong từ biến hay chùng ứng suất để xác định các hằng số trong phân.
- Ứng suất tới hạn của vò trụ trục hướng dàn hồi khi vòng đối xứng trục và khi vòng không đối xứng là gần như nhau và có thể tính theo công thức (1.16).

Địa chỉ:
- Trường Đại học Xây dựng
Hà Nội

Nhận ngày 3/10/1986

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. КОЛГУНОВ М. А. Устойчивость гибких упруго вязких ортотропных оболочек. Прочность и пластичность. М., 1971.
2. ВАН ФО ФЫ Г. А., ЕМЕЛЬЯНОВ Р. Ф. Поведение тонких цилиндрических оболочек из стеклопластика при длительном сжатии. ПМ, №, 1972.
3. TÔ VĂN TÂN. Ôn định của thành trong điều kiện từ biến. Tạp chí Cơ học số 4, 1986.

РЕЗЮМЕ

УСТОЙЧИВОСТЬ УПРУГО ВЯЗКИХ И УПРУГИХ ОРТОТРОПНЫХ ЦИЛИНДРИЧЕСКИХ ОБОЛОЧЕК

В данной работе получено выражение критического напряжения для упругих ортотропных цилиндрических оболочек. На основе выделения псевдобифуркационных точек и метода упруго эквивалента найдена формула критических времен для упруго вязких ортотропных цилиндрических оболочек. Из сопоставления кривых разных порядков псевдобифуркации с экспериментальными данными получено, что для рассмотренных оболочек границей области устойчивости можно считать $N_{kp} = 2$.

GIẢI BÀI TOÁN ĐỘNG LỰC HỆ DÀN DỄO ...

(Tiếp trang 14)

Univ. California, Berkeley, 1988.

3. BATHE K. J. Finite element formulation, modeling, and solution of nonlinear dynamic problems. ADINA Semi, 9-11 Jan 1980, J. Comp. Meth. Appl. Mech. Eng. in press.
4. NEWMARK N. M. A method of computation for structural dynamics. ASCE J. Eng. Mech. Div., Vol 85, 1959.
5. T. D. HIEN. Giải bài toán động lực hệ dàn dẽo biến dạng chuyển vị lớn bằng phương pháp phân tử hữu hạn. I. Mô tíLAGrange động. Tạp chí cơ học, số 4, 1987.
6. T. D. HIEN. Naukowa dynamika ciał i powłok osią powyżej symetrycznych podanych dowolnym obciążeniem. Praca IPPT PAN, N 31, 1981.

SUMMARY

LARGE DEFORMATION DYNAMIC ANALYSIS OF ELASTOPLASTIC SOLIDS BY THE FINITE ELEMENT METHOD. II. UPDATED LAGRANGIAN FORMULATION

As a continued part of [5] an updated Lagrangian formulation is presented for large strain and displacement dynamic analysis of elastoplastic bodies. Comparison and evaluation of both total and updated Lagrangian formulations which have been implemented in computational mechanics are summarized and discussed. A modified form of the Newmark method is proposed to integrate the incremental equations of motion.